

Tegnérmanuskript i Helsingfors.

I de av den finländske läkaren H. F. Antell hopbragta autografsamlingar, som enligt hans donation numera tillhöra Finlands nationalmuseum i Helsingfors, gjordes för något år sedan ett uppmärksammat fynd av ett Bellmansmanuskript, ett självbiografiskt fragment. På grund av vissa uppgifter på köpare vid Stockholms bokauktionskammarers autografauktioner i slutet av förra århundradet föranleddes författaren till denna artikel att efterforska Tegnérmanuskript i de Antellska samlingarna i Helsingfors, och det visade sig, att även Tegnér var representerad med originalmanuskript i nationalmuseet. Undersökningen gav flera intressanta resultat.

I november 1885 såldes på bokauktion i Stockholm några Tegnérmanuskript, av vilka det förnämsta var ett manuskript på åtta kvartosidor till »Jätten Finn». Detta manuskript inköptes av Antell. Även om några detaljer tvinga en att ta avstånd från en första tanke, att Helsingforsmanuskriptet måste vara det som legat till grund för trycket i det nummer av Heimdall, som utkom den 3 januari 1829, är det likväl uppenbart, att Helsingforsmanuskriptet ligger Heimdallmanuskriptet nära i tiden. Den version av »Jätten Finn», som är tryckt i Wrangel och Bööks utgåva av Tegnérns Samlade skrifter, V: 163 ff., överensstämmer med det manuskript, som ingår i Lunds universitetsbiblioteks Tegnér-samlingar. Av de tolv avvikelser, som trycket i Heimdall uppvisar gentemot Lundamanuskriptet, äger Helsingforsmanuskriptet de sju, och samtliga dessa tillhöra de viktiga. Av de återstående fem avvikelserna kan åtminstone en bero på en sättares och korrekturläsares tankspriddhet, nämligen Heimdalltryckets »Du jernblock, lägg dig, du jernkramp, håll» jämfört med Helsingforsmanuskriptets korrekta »Du *sten*block, lägg dig, du jernkramp, håll». På ett annat ställe ger Helsingforsmanuskriptet en bättre läsart än Heimdalltrycket. I Heimdallversionen heter det i fjärde strofen:

»då måste du ge mig åt mina små
de *ljusa* två,
som vandra på himmelens slätter.» —

Helsingforsmanuskriptet har i stället för *ljusa* det bättre *ljusen*. Slutligen äro ett par av de återstående avvikelserna helt obetydliga, ett *äer* i stället för *det*, ett *och* i stället för *men*.

Antells andra inköp på samma auktion gällde en avskrift av »Oppositions-Talare». Denna avskrift visar inga nämnvärda avvikelser från trycket i Samlade skrifter, VI: 34 ff.

Ännu ett tredje inköp gjorde Antell på auktionen, ett brev från Tegnér till conrector David Israel Sjöström. I detta brev, som är daterat 30 juni 1832, talar Tegnér om det svåra gallstenslidande, som han hade under sommaren 1832 och som han berör t. ex. i breven till Gustaf och Olof Myhrman den 5 augusti samma år (Samlade skrifter, VII: 288 ff.). Då brevet till Sjöström torde vara okänt och otryckt, meddelas det här i sin helhet.

»Min bäste Hr Rector!

Som Hr Rectorn nu är halfvägs till Halmstad, och förmodligen der har någon bekant, så förlåt att jag besvärar med en Commission. Genom Capten Stockenberg som nu är bortrest har jag varit van att från en Handlande som jag tror heter Hammar få årligen Ett Helankare Massalavin, ej Madera, hvarföre jag vanligtvis betalt omkring 30 Rdr B:o. Var god, i fall det låter sig göra, att arrangera om en dylik requisition. Mellan Halmstad och Skeen lär ofta gå bud, och det förstås att jag betalar Transportkostnaden särskilt. Ankare plär innehålla 15 Kr och bör vara försegladt. Hufvudsaken är att vinet blir af det rätta slaget, och att man ej skickar mig Teneriffa i stället. Detta är nu så mycket angelägnare som Doctorerna föreskrifvit mig Massala i stället för Portvin. Skulle det också kosta några Rdr mera så får det bli derved, blott jag får af rätta sorten som hittills endast funnits i Stockholm Götheborg och Halmstad.

Med mitt återställande går långsamt, om det annars går alls. Jag har nu åter krupit opp ur sängen, efter *fjerde* recidifvet. Det sista var i synnerhet våldsamt, och jag skildes då vid en mängd Gallstenar, ehuru för det mesta små. Nu yrka Läkarna på en Brunskur, såsom alldeles nödvändig. I sådant fall måste jag aflysa Prestmötet, som också är obehagligt, ehuru jag ej inser hur jag med en så osäker helsa skall kunna hålla det.

Var god lemna mig några ord till svar, på det jag må

kunna vända mig till Stockholm i fall varan ej kan fås från Halmstad.

Min helsning för Frun.

Östrabo d. 30 Junii 1832.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.»

På en annan bok- och autografauktion i Stockholm i november 1892 gjorde Antell två förvärv. Det ena var ett manuskript till »Skål i Göthiska förbundet den 18 Jan. 1829». Detta manuskript, som torde vara av ganska sent datum, har endast några få obetydliga avvikelser från den i Samlade skrifter VI: 31 tryckta versionen. Det andra inköpet gällde ett brev från Tegnér till brorsonen Esaias Magnus, daterat Lund 29 februari 1824. Tegnér's fullmakt som biskop var som bekant daterad 25 februari 1824. Brevet till brorsonen tillhör alltså de allra första av Tegnér's svarsbrev med tack för gratulationer till utnämningen. Då det inte förut torde vara tryckt, publiceras det här i sin helhet.

»Lund d. 29 Febr. 1824.

M K Bror!

Jag tackar dig för din *Latinska* lyckönskan, öfvertygad att den är ärligt och Svenskt menad. Få nu se hur saken kan gå i justeringen. Skulle den lyckas äfven der, kommer jag ändå *ej* opp förr än till sommaren. Det är god tid, då sysslan *ej* är att tillträda ännu på 3 år. För mig åtminstone komma alltid de bekymren tids nog.

Jag har glömt att svara dig angående Disputation. Den kan *ej* skada, ehuru jag just icke heller inser hvad nytta Du kan ha deraf. Förr än nästa höstTermin kan det i allt fall *ej* ske, och till dess skola vi väl uttänka något passande ämne. Jag hoppas Du disputerar heldre i Lund än i Vpsala, och ber dig derföre på förhand vara välkommen.

Att Rogberg skulle ta Clara från Franzén förefaller mig så orimligt att jag *ej* kan tro det. Att han får en slags pöbelpluralitet för sig är väl möjligt; men Kungen som ger bort sysslan är ju icke bunden dervid. Jag skrifver med nästa post till Franzén för att förmå honom, om möjligt, att *ej* låta skräma sig af dylikt munväder. Han är väl rädd: men att vara rädd för Rogberg är dock allt för orimligt. Skulle emedlertid F. låta skräma sig, så måste vi i tid tänka på att få dig annan station i Stockholm: ty i Rogbergs hus vill jag icke Du skall vara. Anledningen skall jag nämna

en annan gång. Helsa mina Svågrar och andra bekanta när Du träffar dem.

Din

Vän och Farbror

Tegnér.»

Tegnér's farhågor för att Anders Rogberg skulle få kyrkoherdetjänsten i Klara församling i Stockholm voro intensiva. I ett brev till C. P. Hagberg, liksom brevet till brorsonen daterat 29 februari, skriver han: »År det möjligt att Franzén kan gå miste om Clara, för Rogbergs öfverträffande förtjenster? Det är i sanning ett olyckligt namn. Jag hoppas dock att denna vädersol snart dunstar bort, och önskar endast att hvad som ändå skall ske måtte ske före valet.» (Saml. skrifter IV: 412). Emellertid gick utnämningen i för Tegnér önskvärd riktning. Franzén fick tjänsten, och Rogberg kvarstannade som kyrkoherde i Alsheda pastorat, till vilken befattning han utnämns 1821.

På en blank sida av brevet till brorsonen har den nyblivna biskopinnan nedskrivit några rader. Hennes bidrag är intressant, i så måtto att det ger en bild av gratulationerna till Tegnér vid utnämningen. Hon skriver:

»Bästa Esse!

Jag kan omöjligt med godt samvete couvertera posten och finna 3:ne skrifna sidor i Tegnér's bref utan att äfven göra ett litet tillägg. Jag har läst Tegnér's bref, som är nog oförstådt och oförsiktigt skrifvit; men jag hoppas att du intet röijer Tegnér's öppenhet. Jag har i dag icke kunnat skriva ett enda bref. I förmidags var jag i kyrkan och hela eftermidagen har jag blott emottagit *gratulationer* likväl endast ledda af ettiquetten; ty de så kallade verkliga vännerna ha redan varit här. Och endast Lindfors hus ha vi saknat; men tills i mårgon midag fick han för skam skull lof att följa hopen och har lofvat komma hit. Det har i dag varit Prestvigning för Smälänningar. Biskopinnan Faxé har vixarierat för mig och gifvit dem midag i dag; men i mårgon ämna vi se dem äfven som assistenterne, Biskoppen och några andra Smälänningar. I bland de prästvigde var Carl Stark. Det är i dag assemblée. Sara och Anne Lundberg reste under Fru Palms skygd opp. Vi fick af många ordsaker vara hemma som kostade på. Flickornas Meurling bli vi ej af med. Han dyrkar oss nu som Gudar

och Gudinnor — mera härom en annan gång. Tegnér säger jag måste sluta; men hvad jag skrivit vet jag ej, men att jag är din ömma vän kan jag försäkra.

Anna.»

Tegnér's medtävlare A. O. Lindfors' kyliga hållning efter valet tog nog ganska djupt på Tegnér. Själv skriver han i ett brev till C. I. Heurlin den 27 februari: »Lindfors håller en ganska dålig min: han är nästan den ende af alla mina kamrater som ej varit hos mig» (Saml. skrifter IV: 407).

Det finns ytterligare ett Tegnérbrev av icke ringa intresse i de Antellska samlingarna, ett brev till Carl August Adlersparre, daterat Östrabo 24 september 1843. I detta brev skriver Tegnér om flera av de män, som stodo honom nära. Och hans lust att säga något slående och paradoxalt, att chockera, kommer till uttryck på mer än ett ställe. Brevet lyder i sin helhet:

»Östrabo d. 24 Septbr 1843.

Jag tackar dig för ditt bref och för all vänskap, som blifvit visad Lars Gustaf på Gustafsvik. Det hade varit väl om du kunnat skaffa honom en rik flicka som han väl behöfver; ty sjelf har han betydligt mindre än intet. Hvad skulle också en fattig Löjtnant ha som alltjemt måste sticka sitt svärd i skidan. Om ändå skidan lefde, så kunde dervid vara något nöje. Men de rike söka de rike.

Hvad är för association mellan Bruksägare du omtalar? Gerna ville jag styrka dertill, men dertill först att känna den. Jag fruktar ingen association hjälper mot en så allmän Kris.

Hvad Beskow angår, så är hans inflytande inom Akademien icke alldeles så som du tycks föreställa dig. Visserligen intrigerar han smått: men att detta lyckas komer dels af de andras osjelfständighet, dels af deras frånvaro. För närvarande är han i Berlin och fiskar efter Preussiska stjernor. Äfven önskar han der få sina Tragedier uppförda; men Tieck lär vara emot det, hvari jag tror han har orätt; ty utan tvifvel äro Tragedierna det bästa B. skrivit. Äro hans tankar om mig ofördelaktiga, så tiger han dermed — åtminstone för mig. I sednare tider har han börjat slå sig på det filologiska och gjort allehanda samlingar för Ordboken, som åtminstone ha flitens förtjenst. Din Rafael skall jag ej förgäta, om jag annars blir invald i GranskningsKomitén.

Hvad kan du ha emot Heurlin som du kallar Mufti?

Det acharnement hvarmed Tidningarna förfölja honom tycker jag talar mera *för* än *mot* honom. Att han onekligen är den utmärktaste man i Kungens Konselj bör ju icke ligga honom till last; och det slags feghet som låter tysta sig af rabulistskrik är mig obekant. Mot mig har alltid H. visat sig som ärlig vän; och småsinnadt vore det af mig att ej erkänna det, äfven offentligen, när tillfälle gifves.

Om L Gustaf bjudit dig och din Fru Mor att i vinter helsa på Småland, så var detta ibland det förnuftigaste han gjort på länge. Jag behöfver ej säga huru välkomna Herrskapet vore hos oss alla. Troligtvis kan jag aldrig mer komma till Vermland; och de af mina vänner som vilja se mig måste derföre göra sig det besvär att uppsöka mig i Småland.

I dag har Böttiger, som varit här några dar på sin återkomst från Tyskland, rest till Vpsala der han skall förestå Atterboms profession. Att han är förlofvad med Disa, vet du redan.

Min helsa är vida bättre än jag kunnat hoppas eller förmoda efter en slagattack. Jag har alldeles inga plågor, god aptit, och sofver som om jag vore — i kyrkan. Endast går jag litet illa, hvarföre jag helst ligger, ehuru jag annars är afsuten.

A propos. Helsa Lalin och lyckönska honom till Bålstad. Äfven hans söta Fru, i fall hon ännu kommer ihåg mig.

Min vördnad för din Fru Mor! Välkomna hit ner vid tillfälle.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.»

Detta Tegnér's brev utgör svaret på ett brev från Adlersparre den 29 augusti, som nu förvaras i Lunds universitetsbibliotek. Om situationen vid Värmlandsbruken hade Adlersparre skrivit: »I Wermland råder ett allmänt 'still leben'. Jernconjunctionen förmörkar Patronernas anleten, och kreditens ankare har numera ingen grund, att hvila på. Sednaste underrättelsen från Gborg var högst sorglig. För stångjern bjöds 11 Rd. 16 s. B:co. Flera härvarande landt- och brukspatroner hafva derför öfverenskommit att slå sig tillsammans. En sådan association tycker jag just att Farbror kan drifva igenom med Remmen och Gustafsvik? Gör det, och bruket är åtminstone ej alldeles förloradt.»

Om Beskow har Adlersparre åtskilliga hårda ord att säga i sitt brev. Han har nu utarbetat en större dikt med titeln Raphael

Sanzio, som han skall insända till akademien som tävlingsdikt. Men han har inte några stora förhoppningar om belöning. »Så länge Beskow enväldigt sköter Parnassens angelägenheter, torde jag ock förgäfvets vinna någon rättvisa inom den vittra areopagen. Jag vet mig aldrig gjort Beskow annat, än att jag i en för honom kritisk moment, hjälpte honom ur klämman. Det är nu med anledning af en vidare befarad förföljelse, som jag ber Farbror Tegnér att åtminstone i år genomläsa täflingskrifterna, på det ej Hr Beskow ensam må afgöra domen. — Tro mig, det är denna »Anornas» lofsångare, som, genom sin inconsequens och egenmäktighet, framkallat många fiender mot det litterära samfundet.» Tegnér försöker ju i sitt svarsbrev att lindra Adlersparres dom, så gott det går, men det är intressant att se ett uttalande, som han i det närmaste samtidigt gör i ett brev till Brinkman, den 18 september. Här skriver han: »Om Beskow kommer hem i vinter, eller reser till Italien, lär vara obestämdt. I Preussen påstås han meta stjernor! Stackars B-w med sin aldrig hvilande fåfänga! Det är synd om karlen.» (Samlade skrifter IX: 554).

Om Heurlin hade Adlersparre yttrat sig helt kort i sitt brev. Han hade från sin bokhandlare fått Tegnér's tal vid Växjö gymnasiums jubelfest 1843 och skriver: »Talet i Vexsjö är värdigt sin författare, nb. då complimenten till vår svenska Mufti, Heurlin, undantages.» Tegnér hade ju i sitt tal haft en passus av starkt lovordande art om C. I. Heurlin, det avsnitt, som börjar med orden: »Vi ha i dag den lyckan att äga närvarande en Man, som ärfvt efter Wallquist både hans praktiska snille och hans plats vid thronen. Möjligtvis har han äfven före honom hjertats och den mildare fridens christnade Genius. Dertillmed har han varit först en utmärkt lärjunge och sedan en ännu mera utmärkt Lärare vid detta läroverk.»

Slutligen finner man i de Antellska samlingarna avskrifter av tre små dikter. De två äro redan kända som dikter av Tegnér. Om den tredje, som hittills torde vara okänd, kan man utan större svårighet konstatera, att den måste ha Tegnér till upphovsman. Samtliga tre avskrifter äro av samma hand. Den första är den lilla dikt med titeln »Sorg och Glädje», som att döma av en bevarad renskrift av Tegnér från 1840-talet är tillägnad Sofie Myhrman, som var gift med Tegnér's svåger Asmund.

»Glädje och Sorg beherrska alltjemnt det menskliga hjertat,
menniskotanken dernäst styres af Sanning och Lögn.

Att ej skilja dem åt lät himlen Sorgen bli Sanning.

Glädjen bli skimrande Lögn: detta är lifvets myster.»

Den andra avskriften är av dikten »Hittebarnet», till vilken egenhändig handskrift saknas.

»Menskan — tänk uppå de orden —
kommer från en okänd ort,
är ett hittebarn på jorden;
Tiden fann det vid sin port.

Barnet växer, går i skolen:
sen dess skoltid slutats här,
får det kanske bortom solen
veta vem dess fader är.»

Den tredje avskriften lyder:

»När du döptes stod jag vid Din vagga;
På hvar vagga skiner solen klart.
Alla hoppets gröna fanor flagga
Kring den lilla men de vissna snart.
Gläd dig medlertid ty tids nog komma
Sorgerna med svarta släp ändå ...
Icke just hvarenda knopp blir blomma,
Men — hvar blomma blir ett visset strå.»

Med hjälp av en anteckning uppe i högra hörnet, »åt E. P. 18 $\frac{10}{5}$ 26», kan man lätt fastställa, till vem dikten är riktad. Den 10 maj 1826 är datum för Tegnér's avresa från Lund till Växjö. Tydligt har dikten vid avskedet nedskrivits i en stambok. Initialerna E. P. visa, att dikten säkerligen skrivits åt Christina Erica Maria Eufrosyne Palm, som var dotter till Tegnér's intima vänner i Lund, konsistorienotarien Johan Jacob Palm och hans hustru Eufrosyne Palm. Denna dotter var född den 26 september 1817, och det är hennes födelse, som Tegnér besjungit i sin muntra dikt »Barnsängen». Men den uppsluppna glädje, som får sitt uttryck i »Barnsängen» 1817, har nu i stamboksversen från den 10 maj 1826 förbytts i dyster pessimism. De förgrämda tongångarna från »Mjältsjukan» ljuda fortfarande envist och ha inte ens kunnat tystna i denna lilla tillfällighetsdikt till en nioårig flicka.

Nils Palmborg.